

– Nem mondhatod csak úgy, hogy mász és megmászod az Everestet, mintha arról beszélnél, hogy elmész moziba megnézni egy jó filmet.

Könyörgő hangja ellenére pontosan tudta, hogy nem lesz egyszerű visszatartania. Tisztában volt azzal, hogy hosszú évek óta az Everestről álmodoztam, és hogy életem végéig bántam volna, ha nem indulok el fel a hegyre. Kisgyermekként azokon a történeteken nőtem fel, amelyek beszámoltak apám és Edmund Hillary 1953-as történelmi jelentőségű útjáról. Mindig is ott akartam apám mellett állni a csúcson. Felnőtt fejjel, apám halála után még jobban elmélyült bennem a vágy, hogy megmászzam az Everestet. Én is öregbíteni akartam családunk nevét. Időközben ugyanis árnyékba borított minket a hegymászók új nemzedéke. Kortársaim közül egyre kevesebben emlékeztek apám és Hillary egykori nagy vállalkozására, arra, hogy ők voltak az elsők odafent.

Ráadásul nem csak ez az egy dolog hajtott. Egészen egyszerűen meg kellett tudnom, hogy mi mozgatta az apámat és mit talált odafent a hegyen. Kettőnk viszonya igencsak régimódi volt. Szigorú apám ragaszkodott a fegyelemhez. Úgy halt meg, hogy nagyon sok dolog kimondatlan maradt közöttünk. Akkor huszonegy éves voltam és pontosan tudtam, hogy rengeteg mindent taníthatott volna meg nekem, a fiának. Rengeteg dolgot tanulhattam volna e remek embertől.

Szojang oldalra fordult és elcsendesedett. Később felkelt, hogy megnézzze, mi van újszülött leányunkkal. Amikor visszatért, tudtomra adta, hogy csak akkor egyezik bele a hegy megmászásába, ha előtte *mót*, vagyis jövendölést kérek egy magas rangú lámától és ez a jóslat kedvezőnek bizonyul. Ahogy ott feküdtem az ágyban, eltöprengtem magamban azon, hogy milyen erőfeszítések árán jutottam el odáig, ahol most voltam. Tudtam, hogy sohasem számíthatok tökéletes időzítésre. Addigra már két kedvező alkalmat is elszalasztottam és úgy éreztem, hogy ezt az újabb lehetőséget, a szerencsés harmadikat maga a sors, vagyis a karma tárta elém.

Gyermekkoromban Dardzsilingben az apám vezette India legjelentősebb hegymászóiskoláját, a Himalájai Hegymászó Intézetet. Számos dél-ázsiai ország polgárai és a fegyveres erők tagjai kaptak itt kiképzést, ezenkívül pedig a kapu nyitva állt a serpák és a tibetiek előtt is. 1983-ban végzős középiskolai diák voltam. Ekkor értesültem arról, hogy az indiaiak egy Everest-expedíciót terveznek. Kétségbeesett vágyakozás fogott el, hogy csatlakozhassak hozzájuk. Pontosán tudtam, hogy fiatal korom miatt csak akkor kerülhetek be a csapatba, ha apám latba veti értem a befolyását. Azt akartam, hogy én legyek a legfiatalabb hegymászó, aki feljutott az Everest csúcsára.

Egy szép napon aztán ellógtam az iskolából, hazamentem, ahol az apámat titkára, Mr. Dewan társaságában a nappaliban találtam. Elküldte a férfit, hogy tudjunk beszélni. Magamra öltöttem a legtisztelettelőbb, magabiztos arckifejezésemet és arra gondoltam, hogy a Dardzsilingben élő serpa családok körében elfogadott, sőt elvárt dolog volt, hogy a gyermekek az apjuk nyomdokaiban járnak. Számomra ez a legcsekélyebb fejtörést sem okozta, mivel imádtam a hegymászást. Kötelességemnek éreztem, hogy büszkévé tegyem az apámat azzal, hogy csak öregbítem a hírnevét. A felindulásom azonban világosan látszódott az arcomon.

Az engedélyét kértem.

– Még nem állsz készen – vágta rá. Úgy éreztem, hogy elsiette a választ.

Vajon meggondolta, amit mondott? Lehet, hogy egy kis időre szüksége van, amíg töprenghet?

– Nem segíthetek abban, hogy beállj közéjük – folytatta. – Azt szeretném, hogy befejezd a középiskolát, és utána egyetemre menj.

Kétségbeesetten megpróbáltam kinyögni valamit. Valahogy semmissé akartam tenni a szavait. Apám azonban olyan atyai meggyőződéssel beszélt, ami egyértelművé tette, a döntése végleges.

Amikor felkaptam a hátizsákomat és elindultam az ajtó felé, észrevettem, hogy remeg a kezem. Valósággal megdermedtem és szinte már tántorogtam. Lelki szememmel szinte láttam, hogy az erős szél havat fúj a hegyoldalon felvezető lábnyomokba és eltünteti az ösvényt, amelyet az apám hagyott hátra, hogy én is feljuthassak a magasba. A lábnyomok helyén csupán hóféhér porhóval fedett makulátlan pusztaság tárult a szemem elé.

– Azért másztam meg az Everestet, hogy neked már ne kelljen – szólt utánam, amikor már ott álltam az ajtó előtt. – Az Everest tetejéről nem láthatod ám az egész világot, Jamling. Amikor körül nézel odafent, csupán azt érted meg, hogy a világ lenyűgözően nagy és rád még rengeteg felfedezni- és tanulnivaló vár.

Ahelyett, hogy visszamentem volna az iskolába, felmentem az utcában a nagybátyám, Tenzing Lotaj házába. Meg akartam kérdezni tőle, hogy mit tegyek. Tenzing bácsi egy pillanatig sem habozott.

– Nincsenek meg a szükséges tapasztalataid, Jamling. Zöldfülűként nem állhatsz be abba a csapatba. Azok a fickók ugyanis remek hegymászók.

– De hát ez az egész nem a tapasztalat kérdése – ellenkeztem. – A vágy, az elszántság és az erő számít.

Nemhiába kaptam a Jamling nevet. Ez a *dzsambuling njandrak* rövidítése volt. Teljes nevemet egy magas rangú buddhista láma választotta. Azt jelentette, hogy „megújult világ”.

Az érzelmeim vadul jajongtak az elmémbe, míg az értelmem hiába próbálta meg túlharsogni a hangzavart és az értésemre adni, hogy apámnak és a nagybátyámnak igenis igaza van. Időre és tapasztalatra volt szükségem.

Másodszorra 1995-ben tűnt úgy, hogy elindulhatok a csúcs felé. Egy amerikai meghívott, hogy álljak be a csapatába. Azt a feltételt szabta, hogy szedjem össze a költségeim fedezésére szolgáló húszezer dollárt. Akkoriban New Jerseyben dolgoztam. Úgy tűnt, hogy Amerikában sokkal egyszerűbb lesz előteremteni ezt a pénzt, mint Indiában, ezért ott maradtam.

Sok száz kérelmet küldtem el a legcsekélyebb eredmény nélkül. Sem pénzt, sem támogatókat nem találtam. Az expedíció vezetője vigasztalásul azt javasolta, hogy az alaptáborig mindenképpen menjek fel velük. Még arra is megkért, hogy én irányítsam a résztvevők egy részét. Az önkéntesek egy csoportja azért érkezett a Himalájába, hogy eltakarítsák a legfőbb útvonal mentén felhalmozódott szemetet. Egy kiskapun át így mégiscsak eljuthattam volna a Mount Everest lábához. Elfogadtam az ajánlatot, bár mélységes csalódtam, sőt mi több megalázottnak éreztem magam. Tisztában voltam azzal, hogy így csupán egy expedíció egyszerű résztvevője leszek, ráadásul szemétyűjtő. Ázsiában ez a legalantasabb foglalkozások közé tartozott. Egyetlen rossz szót sem szólhattam volna az amerikai csapatról, ám ez volt az a pillanat, amikor megfogadtam magamban, hogy méltó leszek a családom nevére, és dicsőséget hozok apám örökségére.

Összetett tényérrel, mélyen meghajoltam Csatral rinpócse előtt. Tiszteletem jeléül hátrálva távoztam a fogadószobájából és odakint valósággal rám zúdult az indiai síkság fojtogató forrósága. Úgy éreztem, mintha egy föld alatti útvesztő rabja lettem volna. Távozás közben a rinpócse megrendítő szavain töprengtem. Azt mondták róla, hogy képes megjósolni, mire készülnek mindazok, akik az áldásért elébe járnak. Tessék-lássék buddhistaként töprengeni kezdtem azon, hogy vajon tényleg tiszta szándék vezet-e. Anyám elmesélte, hogy időnként a legszegényebb emberek drága, úri ruhákat kértek kölcsön és abban járultak a bölcs mester elé. Áldozati ajándékként felajánlották neki az összes kis megtakarított pénzüket. A rinpócse azonban minden egyes esetben átlátott a színjátékon és nem volt hajlandó elfogadni a szegények vagyunkját.

Igencsak zaklatott állapotban tértem vissza Dardzsilingbe. A komor gondolatok hamarosan az álmaimba is beszivárogtak. Szojang is rosszul aludt.

9.

TALÁLKOZÁS AZ APÁMMAL

Ennél feljebb már nem lehetett menni. Váratlanul ott láttam magam előtt Tibet barna hegygerinceit és hullámzó síkságait. Valósággal elakadt a lélegzetem. A csodálatos látvány egyszerűen lenyűgözött. David néhány lépésnyire állt mellettem. Integetni kezdett, mintha csak arra akart volna rávenni, hogy lépjek kicsit arrébb. Dordzi, Thillen és Araceli is felért. Mosolyogtak és csak úgy sugárzott belőlük a boldogság. Odamentem hozzájuk. Nem sokkal lemaradva a hátunk mögött, a csapatunk további tagjai közeledtek.

– Hé, Jam, feljutottál ide! – szólalt meg David hörgő hangon. Átöleltük egymást.

– David, köszönöm neked a lehetőséget – válaszoltam. Elsírtam magamat. Az órára néztem. Még csak fél 12 volt. A tervezettnél gyorsabban értünk fel, pedig közben filmeztünk és várni is kellett a kamerára.

Minden irányban kristálytisztán ragyogott az ég. Remekül látszott északon a Tibeti-fennsík és délen az alacsonyabb, tompa, kék színű hegyek, ahogy beleolvadtak Indiában a Gangesz alföldjébe. Innen a magasból nagyon jól láttam délkeleten a Makalu fehér és barna obeliszkjét, délen a Lhocét és a Lhoce Sart, nyugaton pedig nem messze a Cso Ojut, valamivel távolabb, ugyanabban az irányban a Manaszlut, az Anapurnát és a Dhaulagirit. 160 kilométernyire keletre pedig a Kancsendzönga terpeszkedett. Az Everestet is beleszámítva itt volt kilenc a nagyvilág tíz legmagasabb hegycsúcsa közül. Ha a földfelszín nem görbült volna, és nem borította volna finom köd a látóhatárt, akkor talán még ennél is többet láthattam volna a Himalája hatalmas, lenyűgöző láncolatából. Elképesztően különös érzés volt lepillantani azokra a hegyóriásokra, melyekre egész életem során felnéztem, fel a magasba.

Amikor a többiek is megérkeztek, kilencen álltunk egymás mellett a csúcson. Robert, David, Araceli, jómagam, Lhakpa, Muktu Lhakpa,

Thillen, Dordzi és a mászó szirdár, Lhakpa Dordzi. Mindenkiből csak úgy sugárzott a boldogság. David a kezembe nyomta a rádiót, én pedig leszóltam az alaptáborba:

– Itt vagyunk... Fent vagyunk a csúcson. Nagyszerű! – dadogtam. Szerettem volna valami magasztosat mondani. Talán néhány költői sort. Az oxigénhiány azonban igencsak megnehezítette, hogy összefüggően, érthetően beszéljek. A rádión jól hallottam az alaptáborban kitörő ujjongást:

– Nagyok vagytok! Gratulálunk!

Lenti barátainknak sikerült az izgalmukkal minket is megfertőzniük.

Megkértem Paulát, hogy teremtsen összeköttetést a feleségemhez Katmanduba. Amikor Szojang felvette a telefont, csak ennyit mondtam neki:

– Fent állok a csúcson.

Ezzel sikerült meglepni a feleségemet. Szojang azt gondolta, hogy még mindig a II. vagy a III. táborban lehetünk.

– Ha az anyám meg én tudtuk volna, hogy ma mentek fel a csúcsra, akkor még több szertartást végeztünk volna el, és többet is imádkoztunk volna – kiáltotta. A meglepetése helyét azonban gyorsan átvette az óvatos öröm. – Akkor nem kell többé felmásznod ugyanide.

A figyelmeztetését kedvesség követte.

– Aztán nagyon vigyázzál ám a lefelé vezető úton!

Dhamej fivérem is ott volt mellette. Szojang később elmesélte, hogy a testvérem legszívesebben kikürtölte volna a nagyvilágba a sikerünket. Végül csupán Norbu fivérünket és Deki hűgunkat hívta fel, mert nem akarta felkelteni a szerencsétlenséget hozó, vándorló szellemek, a nerpák figyelmét. Ez rendkívül veszélyes lett volna, amíg odafent járok a hegyen.

A kamera is felérkezett az Everest csúcsára. Eltartott egy darabig, amíg Robert és David működőképes állapotba hozta. A filmet pusztán kézzel kellett bevezetniük a berendezésbe, mert csak így lehettek biztosak abban, hogy az pontosan a helyére kerül. Nagyon oda kellett figyelniük arra is, nehogy egy hajszál vagy egy parányi szösz kerüljön a kamerába, hiszen még a legapróbb szennyeződés is elrontotta volna az egész felvételt, ha sok ezerszeres nagyításban megjelent volna az óriási vetítövászonon.

– Már csak egyetlen filmtekercsünk maradt – szólalt meg David. – Úgyhogy semmiképpen sem hibázhatunk.

A kamera tökéletesen működött. A háromkilós filmtekercs 90 másodpercnyi felvételt tett lehetővé.

Minden korábbinál jóval erősebben éreztem ekkor az apám jelenlétét. Figyelt rám, bátorított, támogatott és büszke volt rám. Olyan látványban osztoztam meg vele, amit a földkerekség összes embere közül először ő és Hillary láthatott. Felidéztem magamban, mit mesélt Kinzom nagymamáról. Nagyanyám lenyűgözve hallgatta, hogy a fia ezen a helyen állva egyszerre láthatta Rongbuk és Tengbocse kolostorát. A két hely a hegy ellentétes oldalán feküdt. Többnapi járóföld választotta el őket egymástól.

A tekintetem megállapodott Rongbuk kolostorának romjain, a Rongbuk-gleccser végpontja alatt. Utána viszont tovább siklott a tibeti Khar-ta-völgy nagy magasságban fekvő legelőin, ahol az apám serdületlen leányke korában a jakok után rohangált.

Amikor megfordultam, Tenzing Norgay ott állt mögöttem.

Az apámat láttam magam előtt. Kicsit oldalt állt azon a helyen, ahol a szikla összeért a hóval. Ugyanazt a meleg védőruhát viselte, mint 1953-ban. Az oxigénmaszkját oldalra húzta és a gleccserszemüvegét feltolta a homlokára. Az arca valósággal ragyogott. Engem nézett volna? Talán tényleg megláthatott, ahogy itt állok diadalmasan és kimerülve, pontosan úgy, ahogy ő állt ezen a helyen? Lehetséges, hogy esetleg csak én éreztem az ő jelenlétét?

A nyelvemre haraptam, mert majdnem megszólítottam az apámat. Aztán úgy döntöttem, hogy nincs helye a képmutatásnak. Beszélni kezdtem.

Válóra vált mind a kettőnk álma.

Világos, tisztán érthető, nyugodt hangon válaszolt.

Jamling, nem kellett volna egészen idáig eljőnnöd. Nem kellett volna megmásznod ezt a hegyet azért, hogy beszélhess hozzám, hogy velem lehess.

Utána pedig elmesélte, mennyire elégedett azzal, hogy az egyik fia megmásztta az Everestet. Mindig is tudta, hogy ha valamelyikünk képes lesz erre, akkor az éppen én leszek. Később Tenzing Lotaj nagybátyám elárulta nekem, hogy évekkor korábban az apám titokban pontosan erről mesélt neki. A nagybátyám arról is beszámolt, hogy apám meggyőződése szerint, egy szép napon én majd a magam erejéből jutok fel ide, a csúcsra.

A saját utamon járva érkezem fel ide, ám az apám egész végig ott jött mellettem. Elém sietett, ha el kellett hárítani az akadályokat, mögöttem állt, ha bátorító szavakra volt szükségem, és mellém lépett, ha óvatosan, éberem kellett haladnom. Ahogy itt álltunk fent a hegy tetején, úgy éreztem, mintha csak megérintettem volna a lelkét, az elméjét, a sorsát és az álmait. Megkaptam az áldását és a beleegyezését. Lehet, hogy tényleg nem kellett volna ilyen messzire elmennem ahhoz, hogy közelebb kerülve hozzá

megérthessem. Csakhogy végig kellett jönnöm ezen az úton azért, hogy megértsem, magamon viseltem az áldását egész idő alatt.

Maga a hegység is megelevenedett nekem, ahogy azt apámnak is tette. Tenzing egész életében erre a pillanatra várt, erre készült. A hegy megjutalmazta az erőfeszítését és a türelmét. Eltűnt az élettelen, közömbös, sőt veszélyes sziklakupac. Eltűnt az a kőhalom, amelyik nemtörődöm módon kioltotta oly sok ember életét. Helyette a barátságos, melegszívű, életet adó Mijolangszangmát láttam magam előtt. Éreztem, ahogy az isteni lény átölelt mind a kettőnket.

Hasonló módon annak idején az apám is úgy érezte, hogy svájci barátja, Raymond Lambert is ott állt mellette a csúcson. A nyakában éppen azt a vörös kendőt viselte, amit Lamberttől kapott. A lábán is svájci bakancsot hordott. A zoknijait Ang Lhamu kötette, a símaszkját pedig Earl Denmantól kapta 1947-ben, abban az esztendőben, amikor együtt próbálták meg feljutni az északi oldalon.

Edmund Hillary három fotót is készített az apámról, ahogy ott állt magasba emelt jégcsákánnyal a csúcson. A három felvétel leghíresebbjének még a körvonalát is könnyű felismerni fél évszázaddal később. Utána az apám parányi mélyedést ásott a hóba. Belerakta annak a kék-piros ceruzának a csonkját, amit a lánya, Nima adott oda neki. Melléhelyezett egy kis csomag édességet. Hagyományosan ilyen áldozattal mutatjuk ki a szeretetünket. Hillary odaadta neki azt az aprócska, fekete-fehér szövetmacskát, amit jószerecsét hozó talizmánként Hunt ezredes adott oda neki. Apám a játékállatot is a ceruza mellé tette. Végül imádkozni kezdett, és hálát mondott Mijolangszangmának. Feljutott a hegy csúcsára. Végre valahára a hetedik alkalommal. Szerencsés volt ez a próbálkozása.

Ugyanezen a hegycsúcson a hóra fektettem a szüleim szépen becsomagolt, átlátszó, vörös keretes tokba zárt fényképét. Melléjük helyeztem Őszentsége, a dalai láma fényképét, egy kata kendőt és – pontosan úgy, ahogyan azt az apám is tette – áldozat gyanánt egy darab édességet. Itt maradt az az elefánt alakú csörgő is, melyet apró leányom választott ki a játékok halma közül. Talán ennek a választásnak is különleges jelentősége volt, hiszen Trulsig rinpócse fordításában a Csomolungma neve azt jelenti, hogy Rendíthetetlen Jóságos Elefántasszony.

Araceli elővette a *senyerát*, Katalónia zászlaját. David és én is lefényképeztem. A rádión beszélni kezdett az egyik katalán televízió riporterével. Aztán én következtem. A többiek lefényképeztek, miközben ugyanúgy álltam ott, mint apám a történelmi felvételeken. Később azonban ész-

revettem, hogy nem egészen pontosan azt a testhelyzetet vettem fel, mint ő. Pontosán a tükörképe voltam. Amikor felmásztam, azzal is mint-ha csak apám nagy kalandját ismételtém volna meg. Tükörbe nézve felismertem az életét és az értékeit, ám közben a saját életemet éltem, és az ő értékei ekkor már a sajátjaim voltak.

Apám már azelőtt tudta, mielőtt akár csak egy lépést is megtett volna a hegy oldalán, hogy az Everestet tisztelettel és szeretettel eltelve kell megközelíteni. Pontosán úgy, ahogy a gyermek mászik fel az anyja ölébe. Bukás vár arra, aki gyűlölettel eltelve, a csatában küzdő katonához hasonlóan támad a csúcsra. Éppen ezért nem is lehet mást tenni, amikor felértünk a Mijolangszangma hegyének tetejére, minthogy kifejezzük mélységes hálánkat. Akárcsak atyám, tenyérrel én is összeérintettem a kezemet és hangosan köszönetet mondtam az istennőnek és a hegynek.

Thu-csi-csáj!

Utána pedig hosszú percekben át imádkozni kezdtem. Biztos visszaúért könyörögtem. Az imám elején és végén is elmondtam egy mantrát.

*Óm Mani Padmé Hum
Láme la gjapszong csé
Szangg szangje la gjapszong csé
Csö la gjapszong csé
Gedun la gjapszong csé
Óm táre tutáre túre szváha.*

(Dicsőség a lótuszban született drágakőnek. A guruban, a Buddhában, a dharmában és a dharm közösségében keresek menedéket. Azt kérem Tára istennőtől, hogy valamennyi érző lényt áldjon meg megvilágosodással.)

KINYITOTTAM GESÉ RINPÓCSE APRÓ CSOMAGJÁT. Egy maroknyit szétszórtam a hegytetőn a magas rangú tibeti lámák ereklyéi közül. Utána egy kevés csánit hintettem a négy égtáj irányába, és kitekertem egy hosszú imazászlót. Az egyik végét odakötöttem a földrajztudósok sziklába vert oszlopához rögzített kata kendőkhöz és a már ott lévő imazászlókhoz. Az oszlopot egy tudományos kutató expedíció helyezte el idefent, a csúcson.